

MEGEMLEKÉZÉSEK

DR. VIDACS ALADÁR EMLÉKEZETE

VARGA GYULA

Mi geológusok, akik évszázadokkal és évmilliókkal mérjük az időt, a hegyek kialakulását, a tengerek változásait, megdöbbenve állunk meg a percek és másodpercek tragédiái előtt. Így volt ez azon a ködös, esőreálló, télvégi reggelen is, amikor riasztó hírrel berregett fel a Mátra-hegységi Kutató Osztály telefonja, tudatva a szomorú hírt, hogy vezetőnk és barátunk, Vidacs Aladár elhunyt. Eljött a halál, hogy megszakítson egy eredményes munkálkodást, mely teljes erővel a magyar föld egy darabjának, a Mátra-hegységnek megismerésére és kincseinek feltárására irányult. A súlyos betegség, majd a kegyetlen halál végleg kivette Vidacs Aladár kezéből a geológus kalapácsot, nem engedte, hogy munkájának gyümölcsét élvezhesse és tudását, tapasztalatát teljes egészében átadva irányíthassa beosztottjait és segítse a fiatalabb geológusokat.

Mint ember és mint geológus szerénységben példamutató, vezetésben kiváló, munkaszerető és őszinte jó barát volt. Szerénysége közismert, mindig azt az elvet vallotta, hogy „az eredmények dicsérik alkotójukat és ne az alkotó önmagát”. Nem hivatkozott kutatási eredményeivel sem, sőt annyira nem, hogy akik ismerték a színesérc kutatásban elért páratlan eredményeit, nem is helyeselték túlzott szerénységét.

Kiváló vezető volt, beosztottjai vagy a fiatalabb geológusok a legnaivabbnak látszó kérdéseikkel is bizalommal fordulhattak hozzá, mindig segített, mindenki számára volt egy-egy biztató vagy tanító szava. A bonyolultabb szakmai kérdésekben logikus gondolkodás segítette őt és a felvetődő földtani problémák megoldásához fáradhatatlanul kereste a bizonyítékokat és a legkézenfekvőbb magyarázatokat. Beosztottjainak szakmai fejlődését mindig figyelemmel kísérte. Segítségre volt a tudományos témák megválasztásában s a munka során mindenkor készséges a tanácsadásban.

Igaz szakmaszeretettől fűtött munkabírása alig ismert határt, az eredményesnek ígérkező kutatás érdekében feláldozott mindent, gyakran még éjszakai pihenését is. Nem egyszer megtörtént, hogy a földalatti bányászati kutatások földtani szelvényezését éjszaka végezte, hogy a munka előrehaladását ne fékezze.

Baráti segítsége mindenhol ott volt, ahol szükség volt rá. Rászorulóknak gyakran anyagi támogatását is felajánlotta, ha úgy látta, hogy azzal segíthet. Nem hallgathatom el, hogy nagy részben az ő támogatásának köszönhetően a nehéz körülmények között megvalósított négyhetes olaszországi tanulmányutam sikerét is. Ilyen téren az volt a véleménye, hogy a fiatal szakemberek igyekezetét nem szabad fékezni, „mert minél többet meríthet valaki az ismeretek tárházából, annál többet adhat vissza”.

Vidacs Aladár 1909 július 4-én született Pécsen pedagógus családból. Családja hamarosan Szegedre költözött s elemi és gimnáziumi tanulmányait már itt végezte. 1927-ben érettségizett, majd beiratkozott a Szegedi Tudományegyetem Bölcsé-

szettudományi Karára, ahol 1932-ben középiskolai tanári oklevelet szerzett. Egyetemi tanulmányait nehéz anyagi gondok között végezte, ennek ellenére kiváló tanuló volt és több ízben elnyerte a hallgatók részére kiírt ásvány-kőzettani pályadíjakat.

Tanulmányai befejeztével tanársegédi beosztást nyert és Szentpétery Zsigmond professzor mellett az egyetemi ásvány-kőzettani intézetben dolgozott. 1933-ban megszerezte a doktorátust ásvány-kőzetan, földtan és általános földrajz tárgyakból „summa cum laude” minősítéssel. Földtani vizsgálódásait a csehszlovákiai Kis-Pátra és Árva-völgy gránitos területeinek felvételezésével, részletes kőzettani feldolgozásával kezdte.

1935-ben a makói gimnáziumhoz került tanárnak. Csekély fizetését természettudományos és oktatófilmek készítésével pótolta, s tanári működése idején mintegy 25 kultúr- és oktatófilmet készített. Nyári szünetekben a Hunnia Filmgyár megbízásából is vállalt oktatófilm készítést és ez időben írta a filmttechnikai és filmtudományi szakkönyveit. 1940-ben az akkori kultuszminisztériumba rendelték be szolgálatátételre, ahol az oktatófilmek szakelődője lett. Munkája közben mindig a magyar érdekeket tartotta szem előtt és megakadályozta az akkori „Szivárvány” filmlaboratórium berendezésének elhurcolását és a Hunnia filmgyár felrobantását. E tevékenységéért a felszabadulás után dicséző elismerésben részesült.

A felszabadulás után 1945-ben miniszteri titkár, majd osztálytanácsos lett, később az általa megszervezett Közművelődési Filmintézet igazgatója. 1948-ban kezdi érezni a kutatói munka hiányát és ekkor — saját kérésére — az Országos Természettudományi Múzeumba helyezték át, az ásvány-kőzettárba nyert beosztást s hamarosan a gyűjtemény újjárendezésében kifejtett munkásságáért miniszteri dicséretben részesült.

A Természettudományi Múzeumból 1951. április 1-én áthelyezéssel került végző munkahelyére a Magyar Állami Földtani Intézetbe. Először az anyagfeldolgozó osztály petrográfusa, majd a Színesércföldtani Osztály kutatójaként dolgozott. Ekkor kezdte meg a Mátra-hegység nyugati területén a részletes földtani felvételezést és vizsgálta a hegység jellegzetes elbontott kőzeteit. Munkája nyomán sok és szép eredmény gazdagítja a földtani ismereteinket.

1945-től kezdődően a mátra-hegységi rendszeres érc kutatás volt a feladata, amit több mint egy évtizeden át kitartó munkával és eredményesen végzett. Első kiemelkedő munkája volt a Gyöngyösoroszi Ércbánya Vállalat összefoglaló földtani és készletszámítási jelentése, mely a mai napig a bánya földtani alapdokumentációjának tekinthető. Figyelmét kezdetben a Gyöngyösoroszi Ércbánya teléreinek lelkiismeretes vizsgálata és leírása kötötte le. De rendíthetetlen bizakodással folytatta munkáját a mátrai színes-érctelep gyarapítása érdekében. Gondosan telepített kutatóárkaiból egymásután került felszínre a fémesen csillanó érces teléryanag. A nyugati Mátra területén az 1955—58-as években 7 érces telért sikerült feltárnia, melyeket éppen napjainkban kapcsolnak be a termelésbe.

A nyugati Mátra érc teléreinek feltárásait követően Vidacs A. figyelme a Mátra-hegység középső része felé fordult, ahol szerencsés szakmai összefogással, ill. útmutatás nyomán, tevékenységét további eredmények jutalmazták. A területen, melynek kutatásán 1958-tól fáradozott, mintegy 10 színesérc telér vált ismertté.

Szakmai eredményeit megismerte a külföld is és éppen az ő érdemének tulajdonítható a pozsonyi Földtani Intézet érc kutatói és a Magyar Állami Földtani Intézet mátra-hegységi Kutató Osztály között kialakult kölcsönös baráti együttműködés, mely mindkét fél részére ezideig is sok hasznos ismeretet eredményezett.

1961-ben kezdte meg a kelet-mátrai ércesedés vizsgálatát. Érc kutatói éleslátása itt sem hagyta cserben és kutatása eredményeként ismertté vált a recski nagy mélységű

metaszomatikus érces zóna, melynek feltárását az elmúlt évben javaslatára jelentősen meggyorsították.

Eredményes munkásságáért kétszer a „Földtani Kutatás Kiváló Dolgozója” és egyszer a „Bányászat Kiváló Dolgozója” kitüntetésekert nyerte el.

Vidacs A. megtette kötelességét, a magyar szinesérc kutatásban kimagasló eredményeket mutatott fel, a Mátra-hegység számos érc telérének felismerése vagy részletesebb feltárása az ő nevéhez fűződik, akinek páratlan munkaszerete, embersége és önzetlen segítőkészsége örökre például szolgálhat minden magyar geológus számára.

Vidacs A. meghalt, de eredményeit és tapasztalatait itt hagyta népünknek és nekünk. Emlékét kegyelettel őrzik munkatársai és minden magyar geológus.

D r. Vidacs Aladár irodalmi munkássága

1. Adatok a Kis-Pátra gránitmagvának ismeretéhez. — Acta Min.-Petrogr., Szeged, 1931.
2. Étude sur le rôle du quartz de la Petite-Patra. — Acta. Min.-Petrogr., Szeged, 1933.
3. Az oktatófilm és kezelése. — Ablaka György Könyvnyomda, Szeged, 1940.
4. A film és a népművelés. — Népművelők Könyvtára, Budapest, 1944.
5. Structure and Mineral-association of the veins of the mine of Gyöngyösorosi. — Acta Min.-Petrogr., Szeged, 1957.
6. Régi bányászati kutatások a gyöngyösorosi ércbánya környékén. — Bányászati Lapok, 1958. 10—11. sz.
7. A gyöngyösorosi ércbánya hidrotermális telérei. — MÁFI Évi Jel. az 1957—58. évről, p. 25—76.
8. A mátraszentimrei érckutató ferde mélyfúrás. — MÁFI Évi Jel. az 1957—58. évről, p. 77—84.
9. A gyöngyösorosi verekő érckutató ferde mélyfúrás. — MÁFI Évi Jel. az 1957—58. évről, p. 85—87.
10. Ähnlichkeiten der Erzgänge von Gyöngyösorosi und Banska Stianvica (Schemnitz). — Geologické Práce, Zprávy 23. Bratislava 1961. p. 161—175.
11. Podobnosť rudných žíl v Gyöngyösorosi a Banskej Štiavnici. — Geologické Práce, Zprávy 23. Bratislava 1961. p. 175—180.
12. Szádeczky—Vidacs és munkatársak: A Mátra-hegység neogén vulkanizmusa. — MTA Nemzetközi Geokémiai Konferenciája munkálatai. Budapest, 1959. 2.
13. A Mátra-hegység radiogeológiai vizsgálata. — MÁFI Évi Jel. az 1959. évről, p. 63—76.
14. Gyöngyösorosi és Selmecbánya érces telérének hasonlósága. — MÁFI Évi Jel. az 1960. évről, p. 75—88.
15. A Mátra-hegység részletes ércföldtani vizsgálata. — MÁFI Évi Jel. az 1961. évről, p. 419—430.
16. A mátra-hegységi földtani kutatások 1962. évi eredményei. — MÁFI Évi Jel. az 1962. évről, p. 269—272.
17. A Mátra-hegység középső részének vulkanológiai szerkezete. — MÁFI Évi Jel. az 1962. évről, p. 273—292.
18. A Mátra-hegységben 1963-ban végzett ércföldtani vizsgálatok eredményei. — MÁFI Évi Jel. az 1963. évről, p. 189—196.
19. Biokémiai tényezők szerepe az andezitek mállásánál. (Közös munka Járányi I.-nal és Csajághy G.-ral.) — MÁFI Évi Jel. az 1963. évről, p. 321—326.
20. L34-4-B-d-2 (Parádsasvár) jelű 1:10 000-es méretarányú földtani és észlelési térkép és magyarázója. — MÁFI, 1964. (Közös munka Varga Gy.-val.)
21. Jelentés a Recsk térségében folyó szinesérc kutatások helyzetéről. — MÁFI Évi Jel. az 1964. évről. (Nyomdában.)

Népszerűsítő cikkek:

22. „Találkozás az ördöggel”. — Élet és Tudomány, 1962. 27. sz.
23. A nyugatmátrai szinesérc telepek. — Term. Tud. Közl. 1962. 7. sz. p. 297—301.
24. Új szinesérc terület a Középső Mátrában. — Term. Tud. Közl. 1964. 8. sz.
25. A verpeleti Várhegy. — Term. Tud. Közl. 1965. 9. sz.

Kézirati jelentések, dokumentációk:

26. Jelentés az 1955. évi nyugatmátrai kutatásokról. — MÁFI Adattára.
27. Javaslat a Gyöngyösi Ércbánya kutatási tervéhez, 1956.
28. Összefoglaló földtani jelentés a Gyöngyösi Ércbánya ércelőfordulásairól, 1954—55. (TÜK.)
29. A mátraszentimrei érckutató ferde mélyfúrás, 1956—57. — MÁFI Adattára.
30. A gyöngyösorosi érckutató ferde mélyfúrás, 1957—58. — MÁFI Adattára.
31. Gyöngyösorosi és a Nyugati Mátra bányageológiai. — A NIM által „A Mátra-hegység tarkaércs és a Dunántúli mangánércbányászata” címen tervezett könyv része.
32. A nyugatmátrai új érc telepek. — Időszaki jelentés, 1959.
33. Gedeon—Kovács—Vidacs: Hidrokémiai metallometriai felvételek a Mátrában, 1956—58. ELGI Jelentése.
34. A Mátra-hegység radiogeológiai vizsgálata. 1960 (térképekkel). — MÁFI Adattára.
35. Időszakos jelentés a Nagy-Lipót-hegy és Nyirjes-bérc környékén 1959-ben végzett ércföldtani kutatásokról, 1961.

36. Időszakos jelentés a Recsk–Parádfürdő környékén 1960. évben végzett ércföldtani kutatásokról. 1961. — MÁFI Adattára.
37. Időszakos jelentés az 1960. évi nyugatmátrai ércföldtani kutatási munkálatokról. 1961. — MÁFI Adattára.
38. Időszakos jelentés a Nagy-Lipót-hegy és Nyirjes-bérc környékén 1960. évben folytatólag végzett ércföldtani kutatásokról. 1961. — MÁFI Adattára.
39. Összefoglaló Földtani Jelentés: A nyugatmátrai érctelep kutatások összefoglaló értékelése, 1964. (TÜK.)
40. A Mátra-hegység földtani vizsgálata és annak népgazdasági vonatkozásai. 1965. — MÁFI Adattára.
41. A recski nagymélységű ércesedés kutatásának eddigi eredményei. 1965. — MÁFI Adattára.
42. Jelentés az 1964. évi kazahsztáni tanulmányút szinesérc-kutatási tapasztalatairól. 1965. — MÁFI Adattára.
43. Die Rolle des helvetisch-tortonischen Dazituff-horizonts in das neovulkanischen innerkarpatischen Bereich. — Kárpát-Balkán Asszociáció 1963. évi balatonalmádi szimpóziumának munkái.
44. A közép-mátrai új szinesfémércterület kutatásának összefoglaló értékelése. (Összefoglaló Földtani Jelentés és Készletszámítás. 1965. — (TÜK.)